

SPROGMUSEET

Redaktør: Ole Stig Andersen

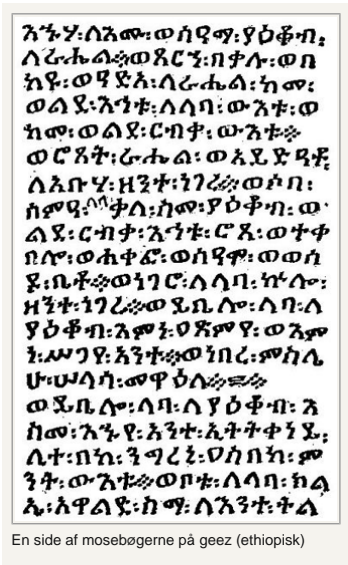

Jødiske sprog

Af [Morten Thing](#) 23. marts 2011 • I kategorien [Sprogpolitik](#) •

Ifølge databasen [Ethnologue](#), eksisterer der følgende jødiske sprog:

- judeoirakisk (jahudisk), judeomarokkansk, judeotripolitansk (tripolita'it), judeotunesisk og judeojemenitisk, som alle er *judeoarabiske* sprog
- bibelhebraisk og ivrit (moderne hebraisk)
- hulaulá, lishana deni, lishanan og lishanid no shan, der alle er judeoaramæiske varianter og ligesom hebraisk og arabisk er *semitiske* sprog
- judeoberberisk;
- judeogeorgisk (kivruli), som er et *kaukasisk* sprog
- karaim og judeokrimtatarisk (krymchak) som er *tyrkiske* sprog
- bukharisk (judeotajikisk), dzhidi (judeopersisk) og judeotat (juhuri), som er *indoiranske* sprog
- judeomalayalam, som er et *dravidisk* sprog
- ladino (judezmo), jevanisk (judeogræsk, jevanitika), jiddish, shuadit (judeoprovençalsk), zarfatisk (judeofransk), italkian (judeoitaliensk) og knaanisk (judeotjekkisk), som alle er *indoeuropæiske* sprog.

Derudover har jøder talt alle mulige andre ikkejødiske sprog, f.eks. marathi, som tales af de indiske jøder af [Bene Israel](#); mandarin som taltes af [jøderne i Kaifeng](#); amharisk og tigrinja, der tales af etiopiske jøder af [Beta Israel](#) (med geez som deres rituelle sprog); venda, som tales af [jøder i Sydafrika](#) , som selv mener at nedstamme fra etiopiske jøder.

Endelig er der en række specifikke jiddishe dialekter, vestjiddish (jüdish-deutsch), østjiddish (jiddish) og fx frummish, det jiddish som de ultraortodokse i USA taler indbyrdes.

I den israelske [Encyclopaedia Judaica](#) skriver den kendte lingvist og jiddishist S.A. Birnbaum i opslaget 'jewish languages', at de jødiske sprog opstår efterhånden, som jøderne spredes ud over verden. Når jøder kom til et fremmed land, omdannede de det dér talte sprog til et nyt jødisk sprog, ikke en dialekt, ikke en særlig sprogbrug, men et sprog. Han argumenterer for, at dette forhold er snævert knyttet til selve det jødiske. Sagt i et andet 'sprog' er det altså et jødisk væsenstræk. Det er en opfattelse af jøderne, som dybest set stemmer

overens med antisemitternes opfattelse: overalt hvor jøderne kom frem satte de deres stempel på alting og gennemtrængte det og gjorde det til deres eget. Men er det rigtigt?

I en anden artikel i Encyclopaedia Judaica om 'judeofransk' eller zarfatisk skriver romanisten M. Banitt, at en judeofransk dialekt, for slet ikke at tale om et sådant sprog, aldrig har eksisteret. I højden er der tale om, at jødiske sprogbrugere har integreret særlige, jødiske ord, som tilfældet er med yinglish (judeoengelsk), judeolatinamerikanskengelsk, jødehollandsk, jødepolsk og jøderussisk. På samme vis er det et diskussionsspørgsmål om 'judeopersisk' ikke blot er farsi (persisk) og om judeogræsk ikke blot er variationer over koine-græsk.

Der hersker imidlertid enighed om, at jiddish og [judezmo](#) er egentlige sprog, og at de er jødiske sprog. Og det vi ved om dem er, at jøderne bevarede dem, da de blev fordrevet uden for de sprogområder (tysk og spansk), hvor de var opstået. De ashkenaziske og de sefardiske jøder blev spredt over hele Østeuropa, Balkan og Lilleasien. Alle steder talte man andre sprog, men jøderne bevarede deres medbragte sprog i strid med Birnbaums tese. Spørgsmålet vedrører således ikke et (ikkeeksisterende) jødisk væsen, men derimod spørgsmålet om 'sprog i jødisk historie'.

Sprogets rolle i den jødiske historie er forskellig fra område til område. I Europa har der i hovedsagen været tale om en tresprogethed: i religiøse spørgsmål rådede loshn koydesh, det hellige sprog, som både omfatter bibelhebraisk

Seneste sprognyheder	
19/3	Evolution i sprog: Dovenskab har ændret ord videnskab.dk
30/10	Hvem taler: Kan du høre forskel på menneske og maskine? www.dr.dk
6/3	Dansklærer: Tosprogede børn bliver sprogligt forsoemt www.bt.dk
28/2	Flere og flere ordblinde fårter på universitetet - Magisterbladet magisterbladet.dk
22/2	Keeper eller målmand — hvilket ord er bedst? Dansk Sprognævn dsn.dk

28/3	Indigenous languages come from just one common ancestor, researchers say - ABC News (Australian Broadcasting Corporation) www.abc.net.au
27/3	UVic news - University of Victoria www.uvic.ca
26/3	New York Nonprofit Media: Native American nonprofit aims to boost community health by teaching Lakota language nynmedia.com
22/3	Teenage business owner aims to revitalize Blackfoot language globalnews.ca
19/3	Language revival preserving history www.smh.com.au

FLERE NYHEDER >>>

Verdens sprog på Sprog museet.dk på et større kort

Mere i kategorien 'Sprogpolitik'	
1	
1	
1	
1	

Nye kommentarer	

Maj-Britt Kent Hansen til 1

Ruben Schachtenhaufen til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

Niels Larsen-Ledet til Er det forkert at splitte sammensatte ord?

william fich til Jødiske efternavne

Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

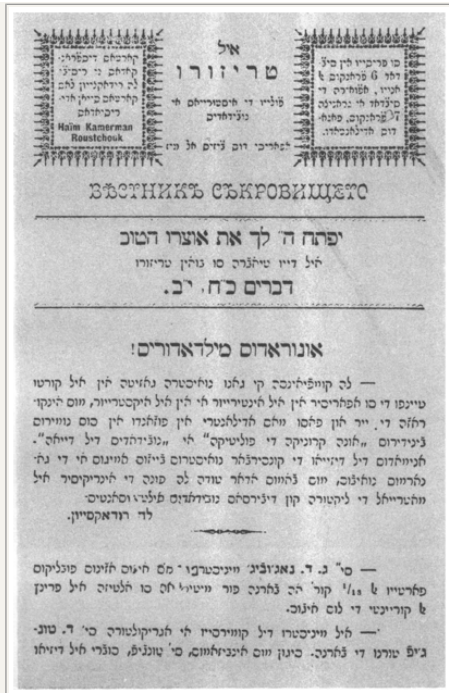
Jens Michael Kofod-Hansen til Nytårsfortsæt

Herluf Hansen til Ded borrijnholmska måled

Arturo til Hebraisk: Et genoplivet sprog eller et nyt sprog?

Yunus til Two Turkish Loanwords in Swedish

Sonstige til Den Danske Ordbog på nettet

Forsiden af avisen "Il trisore", trykt på ladino (judezmo) i Bulgarien i 1894, derfor er der en linje på bulgarsk i bladets hoved

at skrive hebraisk, og de etiopiske jøder brugte det koptiske alfabet.

א	אָ	ב	ג	ד	ה	ו	ז
zayen	melupm	vov	hey	daled	giml	beyz	komets
(z)	vov	(u)	(h)	(d)	(g)	(b)	alef
	(u)						(o)
ט	י	כ	ך	ל	מ	ם	נ
langer	nun	shlos	mem	lamed	langer	khof	khirek
nun	(n)	mem	(m)	(l)	khof	(kh)	yud
(n)		(m)			(kh)	(l)	(y, i)
ס	ע	פ	ף	צ	ץ	ק	ר
shin	reysh	kuf	langer	tsadek	langer	fey	pey
(sh)	(r)	(k)	tsadek	(ts)	fey	(f)	(p)
			(ts)			(e)	(s)
ב	ה	ח	כ	ש	ת		
sof	tof	sin	kof	khes	vəyz		
(s)	(t)	(s)	(k)	(kh)	(v)		
ו	ז	ד	ז	ט	ש	י	י
Letter							
Combinations:							
	(ay)	(ey)	(oy)	(tsh)	(dzh)	(zh)	(v)

www.JewFAQ.org

Det jiddishe alfabet

og aramæisk; internt i det jødiske samfund talte man jiddish eller judezmo; i forhold til det omgivende samfund talte man flertalssamfundets sprog, men ofte i en form for kontaktsprog, altså i en mangelfuld udgave. Denne model kan også ses andre steder.

Men ser vi fx på Spanien før 1492, så brugte jøderne dér til religiøse formål loshn koydesh, men brugte arabisk eller spansk som både internt og eksternt sprog. Det som bliver til judezmo er et 1400tals spansk, som jøderne tog med sig til det osmanniske rige og til Amsterdam, hvor det så at sige bliver konserveret i forhold til udviklingen af kastiljansk på den iberiske halvø. Judezmo integrerer også nogle hebraiske ord, men langt fra i det omfang som jiddish.

Den store forskel på judezmo og andre spanske dialekter udenfor den iberiske halvø er, at det skrives med en særlig udgave af det hebraiske alfabet.

Det er som oftest det hebraiske alfabet, som holder 'de jødiske sprog' sammen. Men også dette er med modifikationer. Faktisk var det arabiske alfabet også i brug i Spanien, sågar til

Artikler om

aktuelle sprog Alfabeter Anmeldelser arabisk

Biblen bogstaver børn Danmark Dansk Dialekter

engelsk esperanto Formidling fransk identitet

konsonanter Medier modersmål Musik Navne norsk Ord

ordbøger ordforråd oversættelse Plansprog religion

romanske sprog russisk Sjøv skriftsprog sprogdød Sproggeografi

sprogkort Sprogpolitik sprogteknologi

svensk truede sprog tv tyrkisk tysk Udtale

Underholdning video vokaler

Arkiv

juli 2018	Ethnologue: Languages of the World
juni 2018	Forvo – All the Words in the World. Pronounced.
maj 2018	LL-Map: Language and Location
april 2018	Minority Rights Group
marts 2018	Omniglot. Writing Systems and Languages of the World
februar 2018	UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger
januar 2015	World Atlas of Linguistic Structures (WALS)
december 2014	
november 2014	
maj 2014	
marts 2014	
februar 2014	
oktober 2013	
august 2013	
marts 2013	
januar 2013	
december 2012	
november 2012	
oktober 2012	
september 2012	
juli 2012	
juni 2012	
maj 2012	
april 2012	
marts 2012	
februar 2012	
januar 2012	
december 2011	
november 2011	
oktober 2011	
september 2011	
august 2011	
juli 2011	
juni 2011	
maj 2011	
april 2011	
marts 2011	
februar 2011	
januar 2011	
december 2010	
november 2010	
oktober 2010	
september 2010	
juni 2010	

Resurser

- Bogstavlyd
- Dansk sprognævn
- Den danske ordbog
- Dialekt.dk
- dk.kultur.sprog
- Korpus.dk
- Nye ord i dansk på nettet (NOID)
- Ordbog over det danske sprog
- Ordnert. Dansk sprog i ordbøger og korpus
- Sproget.dk
- Svenska Akademien
- Θ (Schwa.dk)

Læs også:

- Birobidjan – Биробиджан – בִּרְבִּידְזְאן** I 1928 besluttede Stalin og ledelsen af bolsjevikpartiet i Sovjetunionen, at jøderne skulle have deres eget område tusindvis af kilometer fra de jødiske centre i Hviderusland og Ukraine. I Vesteuropa...
- Jødiske efternavne** Historiske betingelser har gjort at jøder ofte har flyttet sig fra et sprogområde til et andet. De har ofte bevaret hebraisk som helligt sprog, men tilpasset deres hverdagssprog til de...
- Kinesiske jøder** I byen Kaifeng slog en større gruppe jøder sig ned, og i 1163 opførte de en synagoge. Formentlig har de tidligste talt et judeo-persisk sprog. I Kaifeng var der også...
- Israels sprog** Israel har tre officielle sprog ifølge engelsk lovgivning i Palæstina fra 1922: Engelsk, arabisk og hebraisk. Da de jødiske indvandrere til Palæstina og Israel alle talte et andet sprog ved...

Tagget med: Alfabeter, geez, jiddish, judezmo, jøder, jødisk

Skriv en kommentar

Navn (kræves)

E-mail (kræves)

Hjemmeside

maj 2010
april 2010
marts 2010
februar 2010
januar 2010
december 2009
november 2009
oktober 2009
september 2009
august 2009
juli 2009
juni 2009
maj 2009
april 2009
marts 2009

Send mig en e-mail når der kommer flere kommentarer.